

Effekten av musikk i tidsskriftet Kringsjaa

AKTUELT

PÅL GULBRANDSEN

Email: pal.gulbrandsen@legeforeningen.no

Tidsskriftet

Tidsskriftet Kringsjaa utkom i Oslo i perioden 1893–1910. Tre epistler fra tidsskriftet som beskriver effekten av musikk på mennesket, illustrerer at man allerede for hundre år siden var bevisst at musikk påvirker helsen.

Epistlene kan minne om at selv om noe er blitt vitenskapelig fastslått, medfører det ikke nødvendigvis en varig sannhet.

Musik i stedet for medicin

«Efter *Medical Magazine* : I London eksisterer der et selskab, delvis av religiøs karakter – *guild of St. Cecilia* – der sætter sig som maal at lindre lidelser og helbrede syge ved musik. Medlemmerne staar rede til paa doktorens kaldelse at indfinde sig i privatboliger eller i hospitaler for ved tonernes magt at skaffe søvn for de søvnløse og for de febersyge, for at reducere blodets temperatur, regulere blodcirkulationen, hjertets slag, nervernes spil, aandedrættet og fordøielsen, for med andre ord at uddrive sygdommens dæmoner og feberfantasiernes djævl. Det er videre meningen at bygge et stort centrallokale, hvor der skal spilles uafsladelig, nat og dag. Dette lokale skal saa have telefonforbindelser med alle Londons hospitaler og sygehuse, saaledes at doktor eller sygepleier blot behøver at dreie paa en skrue for at skaffe en syg den deiligste musik. Vil ikke søvn indfinde seg, naar den er paakrævet, sætter man blot de syge telefonen for øret i stedet for at give ham morfin eller opium.

Selskabet har allerede i nogen tid været i virksomhed, og resultaterne er meget tilfredsstillende. I et hospital fant man, at 50% af patienterne lod sig dysse i søvn af musikken; i et andet viste det seg, at 7 af 10 patienter i feberhede var musikens magt saa underkastet, at deres temperatur sank betydelig i retning af det normale, hver gang det spilledes.

Ved videre eksperimenter har man slaaet fast, at musik virkelig udøver en direkte og ikke ubetydelig indflydelse paa blodcirkulationen og temperaturen og derigjennem paa fordøjelsen, nerverne og det hele legemlige befindende. At den kan være lægen til meget stor hjælp er der saaledes ikke længer tvil om. Artiklen slutter derfor med den bemærkning, at der nu altsaa synes at være opdaget noget, hvortil selv den unge frøken, der intet andet har lært og intet kan end at spille piano, kan benyttes. Selv hun kan herefter blive en nyttig person i verden.» (Kringsjaa 1893; 1: 271–2)

Den nye opdragelse

«Av referat fra en artikkel av den amerikanske professor Jos. R. Buchanan: ...Nu vil som sagt professor Buchanan, at ikke alene øie og haand, men ogsaa øret skal benyttes under barnets opdragelse som en vei til aand og sjæl. Han mener, at øiet særlig opdrager den intellektuelle, logiske del av mennesket, forstanden, tænkeevnerne, derimod i ganske uvæsentlig grad følelser, moralnatur og karakter. Disse naaes bedre gjennom *øret*. Og opdragelsen, mener han, burde ikke være ensidig intellektuel. Det skulde ikke være dens maal at proppe børnenes hjerner fulde af tørre fakta eller udvikle dem til tænkende maskiner – logikkværne –, men at udvikle og uddanne alsidig, harmonisk og jevnt det hele menneskelige væsen, forstand, følelse, vilje, – alt. *Det* er uheldigvis *ikke* maalet for en eneste skole i kristenheden endnu. Men dertil maa vi komme. Og derimod vil *opdragelse gjennom øret* føre os et godt stykke paa vei.

Han paaviser, hvorledes *toner* er følelsernes sprog, og af følelsernes art, styrke, finhed, nobelhed og harmoni sig imellem afhænger *personens karakter*. Som visse følelser finder udtryk i toner, i sang og musik, saa fremkalder og styrker atter disse toner de samme følelser. Krigersk musik vækker mod, vilje og kraft. Blødere toner vækker ømmere, finere følelse o.s.v. – med andre ord, det er muligt ved musik at fremkalde og styrke de følelser, man vil, i ethvert menneske. Dette mener han, burde skolerne gjøre brug af. De vilde vil han tæmme med musik, de modløse vil han give kraft og selvtillid ved musik, de raa naturer vil han forfine og adle ved musik, o.s.v. Han omtaler, at i London eksisterer der et religiøst selskab, der har det formaal at lindre lidelser og helbrede de syge ved musik. Principet er som bekjendt blevet prøvet i reformskoler for moralsk fordærvede børn og har vist sig at holde stik. Musik og sang har frembragt de mest forbausende resultater i retning af at forbedre og udvikle mangelfulde karakterer og personligheder.» (Kringsjaa 1893; 1: 267–8.)

Toners farve

«Det har længe været et bekjendt faktum og vel for mange en erfaring, at der gives en nær forbindelse mellem syn og hørsel, mellem toner og farver, saaledes at vi uvilkaarlig ved at høre visse toner kommer til at tænke paa bestemte farver og omvendt. Hos enkelte personer er dette tilfældet i langt høiere grad end hos andre. Der tales jo almindelig om en tones farve, en sangs kolorit o.s.v.; de dybere toner vækker forestillinger om mørke farver, de høiere om lyse. Men enkelte personer har som sagt denne egenskab langt finere udviklet. De besidder næsten en ny sans, – syn for toner eller hørsel for farver. Et musikstykke bliver til et farvespil for deres indre øie, og en

tale, en prædiken, en konversation, en stemme fremkalder for dem altid farveindtryk. En tale kan saaledes give indtryk af at være sort, graa, blaa, rosenrød, gul, grøn o.s.v., naturligvis med nuancer og afvexling i enkelthederne.

I den sidste tid har man foretaget en virkelig videnskabelig undersøgelse af disse fænomener, og man har fundet, at saaledes begavede eller udviklede personer endog tillegger hvert ord i sproget en bestemt farve. Og ved sammenligning og langvarig undersøgelse har man fundet, at ordets farve afhænger af de enkelte lyd eller bogstaver, hvoraf det er sammensat, saa at man til slut kommer til det resultat, at hver lyd i hvert sprog og hvert bogstav i alfabetet er *farvet* og paa en følsom organisme fremkalder ikke alene lydindtrykket, men ogsaa et bestemt farveindtryk.

Ved de hidtil foretagne undersøgelser har man fundet, at *a* er sort og *u* er grøn; derimod har man endnu ikke opnaaet sikre resultater for de andre vokalers vedkommende. Konsonanterne har blot blege eller neutrale farver; det er altid vokalerne, der lægger den rigere farve i sproget. Ordenes betoning og selve stemmen har indflydelse paa farven og giver mørkere og lysere nuancer, større eller mindre klarhed og renhed.» (Klingsjaa 1893; 1: 269)

Publisert: 20. april 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 6. september 2026.